

GEOSITES <i>Lek en Kromme Rijnstreek</i>	Oostbroek en Niënhof e.o.	
Hotspots	Landgoed Oostbroek; landgoed Niënhof met riviereilanden-reservaat	
Korte omschrijving	In en om de landgoederen Oostbroek en Niënhof bevinden zich restanten van historische stroombeddingen van de Kromme Rijn met stroomruggen (zand), oeverwallen (zavel), (klei)kommen en deels verlande dichtgeslibde restgeulen. Vanuit het klooster Oostbroek werd de Kromme Rijnstreek en het veengebied van de Vechtstreek ontgonnen. De landgoederen zijn kenmerkend voor die van de Stichtse Lustwarande. Geomofologisch, cultuurhistorisch en ecologisch interessant.	

LANDSCHAPSTYPE	ZAND landschap	VEEN landschap	RIVIER landschap	ZEEKLEI landschap
-----------------------	-------------------	-------------------	----------------------------	----------------------

WAARDEN:	
Geo vormingsperiode	
geologisch	In de ondergrond rivierafzettingen van Rijn en Maas voorafgaande aan en gedurende warmere perioden van de laatste 2 ijstijden. Daarop dekzanden aangevoerd tijdens koude, droge perioden van de laatste ijstijd vanuit de vlakten van de droge rivieren en Noordzee. In natte gebieden werd op het dekzand ook veen gevormd. Tijdens het holoceen vormden vanaf ca. 7000 jaar geleden de meanderende rivieren 5 generaties stroomstelsels. Het voorlaatst gevormde stelsel is dat van de Kromme Rijn. Die stroomde hier van 3000 - 1400 jaar geleden tot vlak langs de heuvelrug bij Zeist.
geomorfologisch	Van historische stroombeddingen van de Kromme Rijn resteren stroomruggen (zand), oeverwallen (zavel), (klei)kommen, deels verlande dichtgeslibde restgeulen.
hydrologisch	Zowel kwelgebied van de heuvelrug als gevoed door rivierwater. Door wateronttrekking door de aanleg van griften voor de ontginning, waterwinning, ontwatering t.b.v. de landbouw, de grondwateronttrekking door het Amsterdam-Rijnkanaal was het grondwaterpeil sinds 1915 - 1980 gezakt. Dat is sinds die tijd gecompenseerd door waterstaatkundige maatregelen. Wel is het aandeel kwelwater verminderd en dat van het aangevoerde rivierwater vermeerderd.
Cultuur Historisch	
cultuur algemeen	De rivierafzettingen waren van grote invloed op de ontsluiting, verkaveling, het grondgebruik en de situering van de bebouwing. De oeverwallen van de Kromme Rijn zijn sinds de bronstijd bewoond. Daarop ontstond in de 8 ^{ste} en 9 ^e eeuw onder meer de oude kern van Bunnik. De ontginningen van de oeverwallen zijn blokvormig. De laaggelegen komgronden konden pas na afdamming van de Kromme Rijn worden ontgonnen, deze zijn langwerpig. De natte komgronden waren voornamelijk in beheer als hooiland, hakhout en griend, de vruchtbare hoger gelegen oeverwallen akker. Oostbroek: de 12 ^{de} eeuwse Laurentiusabdij heeft een belangrijke rol gespeeld bij de ontginning van de broekgronden in de wijde omgeving. Die werd na de afdamming van de Kromme Rijn in 1122 voortvarend ter hand genomen. Het huidige landhuis Oostbroek met Engelse landschapstuin, tuinmanswoning en orangerie dateert van 1887. De parkaanleg is monumentaal (Rijksmonument). Voordien stond hier een landhuis uit 1676 en een klooster uit begin 12 ^e eeuw. Niënhof: (nien hof) bij de huidige Kromme Rijn was oorspronkelijk een uithof van klooster Oostbroek. Het 19 ^{de} eeuwse landhuis is afgebroken in de 20 ^{ste} eeuw. Landgoed Oostbroek behoort tot de landgoederen & buitenplaatsen van de Stichtse Lustwarande.
archeologisch	Grondsporen Laurentiusabdij.

infrastructureel	De oorspronkelijk als autowegaansluiting van Zeist West bedoelde onderdoorgang van de A28 werd in de 20 ^{ste} eeuw als gevolg van maatschappelijke weerstand omgevormd tot een ecopassage.
militair	
immaterieel	Oostbroek: 'de heks van Oostbroek'.
Natuur	
landschap	Half open rivierenlandschap met restanten van een meanderende rivier in een vlechtend systeem van stroombeddingen. De landgoederen Niënhof en Oostbroek worden gekenmerkt door een gevarieerd landschap van loofbossen, boomgaarden, moerassen, broekbos, een kloostertuin en weiden. De oude rivierbeddingen zijn drassig of watervoerend.
ecosysteem	Onderdeel van het natuurnetwerk Nederland ten behoeve van de verbinding van de Kromme Rijnstreek met de Utrechtse Heuvelrug door de gecombineerde natte en droge faunapassage onder de A28. Ecologische zone met kenmerkende flora en fauna van het rivieren- en kwelwatergebied met 'stepping stones' van oude landgoederen, natuurgraslanden in de kommen, hakhout en moerasgebieden. De ecologische waarde van stroomruggen wordt gevormd door de aanwezigheid van het reliëf. Het zijn relatief hoge, droge en voedselarme plaatsen in vergelijking met de naastgelegen komgronden. Op grote stroomruggen bestond de oorspronkelijke begroeiing uit loofbossen, nu vaak ook boomgaarden. Langs de Kromme Rijn tegenover landhuis Niënhof werd in 1995 een riviereilanden-reservaat ingericht waar natuurlijke processen hun gang kunnen gaan.
Betekenis	
wetenschappelijk	Het riviergebied behoort tot de meest gedetailleerd aardkundig onderzochte en gedocumenteerde gebieden ter wereld. De vrij gave historische rivierafzettingen leveren een schat aan informatie op over de ontwikkeling van de riviersystemen en de verandering van de afzettingen als gevolg van endogene en exogene invloeden.
educatief	Digitale Informatie; informatiecentrum, bibliotheek en kloostertuin Oostbroek van Het Utrechts Landschap. Zowel Het Utrechts Landschap als Landschap Erfgoed Utrecht zijn in de historische gebouwen van Oostbroek gevestigd. Landgoed Niënhof: excursiecentrum Utrechts Landschap voor vaartochten (met gids) met De Pont van het Landschap over Kromme Rijn. Georganiseerde kinderactiviteiten, bijv. waterdiertjes onderzoeken.
recreatief / toeristisch	De landgoederen zijn opengesteld voor bezoekers; gemarkeerde wandelroutes en een pad voor kinderen. Tochten over de Kromme Rijn met de Pont van het Utrechts Landschap.
economisch	
Niveau	
internationaal	Delen van het gebied vallen onder Unesco Nieuwe Hollandse Waterlinie (lopende aanvraag).
nationaal	Restant van een meanderende, historische laagland rivier in een overgangsgebied van een stuwwal; met historisch divers verkaveld cultuurland, oude landgoederen en landhuizen.
regionaal / lokaal	Idem.
Beheertype	
bescherming	Het gebied behoort grotendeels tot het Natuurnetwerk Nederland. De vroegere beddingen van de Kromme Rijn in en rondom de landgoederen Oostbroek en Niënhof bij Bunnik zijn Aardkundig Monument. Dit in verband met de combinatie van grotendeels verlande en deels herstelde oude rivierbeddingen in het dekzand en de betrekkelijk gave oeverwallen met kommen. Het landhuis Oostbroek en de bijgebouwen zijn rijksmonument, het park is tevens Rijksmonument.
duurzame ontwikkeling	In het kader van natuurontwikkeling: restauratie van de noordelijk gelegen verlande oude rivierbedding (meander) in het landgoed Oostbroek. Maatregelen om water in de landgoederen vast te houden. Deels natuurgebied, deels beheerde landgoedzone.

	Natuurgebieden: beschermd natuurgebied, duurzaam beheer.
bedreiging(en)	Als eerste: verstedelijking, uitbreiding USP en nieuwe infrastructuur (aantasting van het landschap). Dichtgroeien en verlanding van restgeulen; verdroging van het gebied; waterkwaliteit. Natte natuurontwikkeling en verstedelijking kan de stroomruggen doorsnijden.

Achtergrondinformatie:

- Dr. H.J.A. Berendsen, De genese van het landschap in het zuiden van de provincie Utrecht, Dissertatie, 1982
- Dr. H.K.A. Berendsen, De ontwikkeling van het rivierenpatroon in de omgeving van Utrecht, Geografisch Tijdschrift, 1983
- Human-caused avulsion in the Rhine-Meuse delta before historic embankment (The Netherlands)
- Romeinse en vroeg middeleeuwse rivierlopen in en rondom Utrecht, Babette van Munster, 2010
- Living along the Limes; landscape and settlement in the Lower Rhine Delta during Roman en Medieval times, dissertatie 2017, Dr. M. Van Dinter
- Telluris: Kromme Rijnstreek, gedetailleerde gebiedsbeschrijving, 2018
- Tastbare Tijd, Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht, e.a., Roland Blijdenstijn
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Het Utrechts Landschap, beheerplan Oostbroek & Niënhof, Landschapsgids, Landschapsgeschiedenis van landgoed Oostbroek 2013
- IVN Heuvelrug en Kromme Rijn
- Landschap Erfgoed Utrecht